

Att förstå vad Anders Behring Breivik har gjort

Det osannolika har hänt. Det obegripliga. Och det har dessutom hänt i det land som har gett oss så mycket kunskap om våld, gett oss redskapen för att vilja och kunna arbeta med våld. Meningen med våld har vi lärt oss av Alternativ til Vold i Oslo, och därur har vi utvecklat vår metodik vid Mansmottagningen mot våld i Uppsala (där jag arbetade fram tills i våras).

Därför är jag beredd att pröva om detta verkligen är helt obegripligt. Att inte förstå är för all del ett vanligt förhållningssätt till våld:

- Jag begriper inte att jag kunde slå henne, som jag ju älskar!
- Jag förstår inte att jag kan göra något som jag tycker är så jävla fel!
- Jag förstår inte att män kan göra så, så systematiskt.
- Jag förstår inte att han kunde göra så, han hade ju lovat att låta bli.
- Jag fick hjärnsläpp.

Detta sista "Jag fick hjärnsläpp" är uttryck för att man inte skulle kunna förstå, att det intellektuellt var så att hjärnan inte var med, tänker man. Men det är dessvärre också ett uttryck för att man bestämmer sig för att inte förstå. "Jag fick hjärnsläpp" och därmed är man inte beredd att ens försöka förstå något mer.

Vi som professionellt har engagerat oss för att arbeta med våld hos utövaren hävdar motsatsen, nämligen att förståelse är ett av våra viktigaste redskap. Eftersom våld i hög grad är en del av ett psykologiskt skeende, är det vår plikt att psykologiskt förstå detta förlopp.

Det har funnits ett tabu mot att förstå våld, för då anses man ställa sig på förövarens sida. "Ska vi börja förstå mannen nu också?!" har jag fått höra. Jo, det är precis vad vi måste göra. "Jag förstod inte hur jag kunde slå", säger en man, "men nu ett år senare förstår jag. Tack för mig!"

Mannen måste förstå för att inte göra om samma handling. (Om han bestämmer sig för att det var hjärnsläpp, har han absolut ingenting lärt av föregående tillfälle.) Kvinnan måste förstå för att kunna göra goda val, för att bestämma sig för vad hon ska göra. Barnet måste förstå för att inte skära av sin psykologiska tillväxt och kunna återfå tilltron till vuxenvärlden. Inte minst behöver barnet förebygga att i ett senare skede av sitt liv oreflekterat upprepa det våld hon eller han har utsatts för.

När vi nu står inför en så fasanfull händelse som Anders Behring Breivik utsatt hela sitt folk för, sitt grannfolk och resten av världen, kommer förståelse att vara ett av våra viktigaste motredskap. Med förståelse behöver vi inte ge upp och drabbas av den vanmakt som naturligtvis präglade de hundratalet ungdomar som hörde och såg Anders Breiviks ord och vapen på nära håll. Vi behöver inte tillgripa hämnd, för våld föder bara våld. Vi behöver inte tillgripa eget våld, för man kan aldrig åstadkomma något gott med våld.

Jag ser fram mot veckor och månader då många parter från skilda håll försöker förstå det som Anders Behring Breivik har gjort. Jag skriver medvetet "det Anders har gjort", inte "det som har skett", för en del av min egen förståelse är att det är en person som har gjort detta, inte distanserat att det är "något" (oförklarligt) som har skett.

Det är inte bara psykologers uppgift att förstå, det är idag ett mänskligt uppdrag.

HANS ÅBERG
Psykolog och psykoterapeut